

FILIP BERTE

**UN-HOME/MOVING STONES –
MOMENTUM #3**

25/03 18:00 > 23:00

28/03 20:00 > 23:00

29/03 18:00 > 21:00

1/04 18:00 > 21:00

exhibition/performance • Kaaistudio's

UN-HOME/MOVING STONES – MOMENTUM #3

een interview met Filip Berte door Jasper Delbecke (wsb, 21/03/2107)

UN-HOME / MOVING STONES – MOMENTUM #3 is kleinschalig qua medium maar grootschalig qua thematiek. Het jongste project van architect en beeldend kunstenaar Filip Berte (°1976) onderzoekt de mechanismen van inclusie en exclusie waarmee nieuwkomers in Europa dagelijks te maken hebben. Vanuit de camera obscura bevraagt Berte de beeldvorming rond nieuwkomers die het afgelopen decennium is ontstaan in West-Europa.

F.B.: *UN-HOME / MOVING STONES* zoomt in op het meest precaire moment van vluchtelingen: het moment wanneer ze de eerste stappen zetten op Europese bodem. Want hoe divers hun parcours ook is, de plek waar ze in Europa aankomen is bepalend voor hun toekomst. In het kamp of opvangcentrum waar je eerst verblijft begint ook de opvangprocedure. Hoe ervaren zij dit? Welke verwachtingen schept dit moment bij hen? Het zijn die vragen die ik hen wil voorschotellen door met mijn camera obscura in de vorm van een steen tussen die mensen te gaan staan. Door samen tijd door te brengen creëer je een moment van zelfreflectie. Tegelijkertijd wil ik in *UN-HOME / MOVING STONES* ook aandacht hebben hoe 'wij' Europeanen 'ons' verhouden ten aanzien van de komst van nieuwkomers en hoe wij er mee omgaan. Ik ben vooral geïnteresseerd in de manier waarop wij kijken naar hen. Welke beeldvorming ontstaat hierrond en wat is de impact daarvan voor het verdere parcours dat deze mensen zullen doorlopen? Het hele project wil net een tegenreactie zijn tegen het polariserende discours dat is ontstaan in de media. Net die vluchtige of onpersoonlijke manier van kijken wil ik veranderen, door terug te gaan naar pure observatie, zonder te vertrekken van een a priori. Ik probeer met *UN-HOME / MOVING STONES* het menselijk gelaat te zoeken achter de dossiernummers en deze aan de oppervlakte te laten komen.

workspacebrussels: Welke rol speelt de camera obscura in die zoektocht?

F.B.: Met de camera obscura wil ik mensen en plekken in beeld brengen die weinig getoond worden. De steen die gestalte geeft aan de camera obscura is voor mij het medium dat tussen mij en de mensen staat. Een alibi om een gesprek aan te knopen. Omdat het medium je verplicht om samen tijd door te brengen. Niet ik maar de steen die ik bij me heb nodig uit tot een gesprek. Het is een zoektocht om op een natuurlijke manier tot contact te komen met mensen. Ik nodig mensen ook altijd uit om deel te nemen aan het proces dat aan de grondslag ligt van *UN-HOME / MOVING STONES*. Ik leid ze rond in de donkere kamer, toon ze hoe ik de foto's ontwikkel, ... het zijn allemaal zaken die aanzetten tot gesprek. De foto is altijd een indruk van een moment, zeker omdat het proces vaak minutenlang duurt. De realiteit moet kunnen-'binnendringen' in de lichtgevoelige emulsie van de fotonegatie-film in de camera obscura.

wsb: de camera obscura is niet alleen een steen maar is ook een miniatuur-grot. Welke rol speelt de 'grot' in *UN-HOME / MOVING STONES – MOMENTUM #3*?

F.B.: De grot heeft voor mij een liminale dimensie. Een plek die zich op een grensgebied tussen twee realiteiten bevindt: het onzichtbare, ondergrondse en de zichtbare werkelijkheid. Het irrationele versus het rationele. Binnen en buiten. Ook een opvangcentrum of een vluchtelingenkamp is zo'n plek. Een passage- of een non-plek waar je in vast zit en waardoor je (nog) niet kan deelnemen aan een andere realiteit. Het Klein Kasteeltje als een stad in de stad. Een transitplek van waaruit je de werkelijkheid kan beschouwen maar waar je niet kan in participeren. Het is een wachtkamer voor je een nieuw leven kan starten, waar je vaak bijzonder lang in verblijft. Maar die grot heeft ook een Platonische dimensie. Welke werkelijkheid kunnen we voor waar nemen? Zien we een schemering, een schijnwerkelijkheid? Of een exacte representatie? Wat is het beeld of de verwachting van iemand die zijn land ontvlucht? Met welke verhalen ronselen mensensmokkelaars vluchtelingen en overtuigen ze je om plaats te nemen

in een rubberbootje? Welke verhalen van nieuwkomers neemt de Dienst Vreemdelingenzaken wél of niet voor waar? Het zijn die vragen die ik met UN-HOME / MOVING STONES op het voorplan wil schuiven.

workspacebrussels: UN-HOME / MOVING STONES – MOMENTUM #3 heeft het licht gezien in Vallorbe, Zwitserland. Wat maakt die plek zo bijzonder en wat doet ze verschillen van Brussel?

F.B.: Vallorbe is een stad aan de Frans-Zwitserse grens. Het gebouw waar het opvangcentrum in ondergebracht is was oorspronkelijk gebouwd als een luxueus Grand Hôtel. Vallorbe lag op de Orient-Express-lijn die vertrok vanuit Parijs. De stad was de eerste halte en dit zorgde ervoor dat ze een internationale dimensie kreeg. In een korte periode werd de stad een trekpleister voor 'touristen' die men in die tijd (begin twintigste eeuw) nog 'vreemdelingen' noemde. De toeristische industrie die toen tot ontwikkeling kwam zag de vreemdelingen maar al te graag in de stad aanwaaien. Later werd het gebouw getransformeerd tot een militaire kazerne voor soldaten die de landsgrenzen moesten bewaken. Dit was het geval tot aan het einde van de Koude Oorlog. Nadien is het gebouw getransformeerd tot registratie- en opvangcentrum voor asielzoekers. Het gebouw is zich op die manier stelselmatig ook anders gaan verhouden tot de stad. Ook in het geval van het Klein Kasteeltje hebben het historische transformatieproces en de architecturale typologie een impact op de manier waarop de huidige bewoners (asielzoekers) en buitenstaanders het gebouw percipiëren. De voormalige legerkazerne heeft iets statigs en lijkt tegelijk op een gevangenis, waar controle en beheersing van orde primeren. Mensen worden binnenin voortdurend geobserveerd en gesurveilleerd. De passage tussen binnen en buiten wordt gecontroleerd door identificatie via een persoonlijke badge. Hiertegenover staat echter een sociale werking binnen het Klein Kasteeltje die er alles aan doet om verbindingen met het maatschappelijke leven buiten de 'Kasteel'-muren aan te gaan. Dat ik zowel binnen- als buitenshuis welkom was met mijn camera obscura steen - mijn medium om binnen met buiten beter trachten te 'binden' - is hier een klein maar goed voorbeeld van. Hierin verschilt Momentum #3 ook voor een groot deel van Momentum #1 in Vallorbe. Daar was ik allerminst een welgekomen gast in het voormalige Grand Hôtel.

De evolutie die het hotel in Vallorbe heeft doorgemaakt is voor mij ook een pijnlijke metafoor voor het parcours dat het Europese project de laatste decennia achter de rug heeft. Een project waarin openheid, tolerantie, solidariteit en gastvrijheid centraal stonden en dat vandaag is afgegleden naar meer repressie, controle en achterdocht. Het is net deze verschuiving die mijn voornaamste drijfveer is om UN-HOME / MOVING STONES op Europese schaal verder te zetten.

UN-HOME/MOVING STONES – MOMENTUM #3

an interview with Filip Berte by Jasper Delbecke (wsb, 21/03/2107)

UN-HOME / MOVING STONES – MOMENTUM #3 is small-scaled in size but large-scaled in thematic. The latest project of visual artist and architect Filip Berte (1976) investigates the different mechanisms of inclusion and exclusion with which newcomers have to deal on an everyday basis once they set foot in Europe. By using the *camera obscura*, Berte questions the visual economy of foreigners, refugees and newcomers that grew during the last decades in Europa.

F.B.: *UN-HOME / MOVING STONES – MOMENTUM #3* focuses on the most precarious moment of the refugee's trajectory: the moment they set foot on European soil. They all took a different way to come to Europe, but they all share this moment of arrival in a certain European country, where they get shelter in a refugee camp. The country in which the camp is located is also the country where the registration procedure begins. What are the consequences for these people? How do they experience this? How do they see their uncertain future? By going to them with my 'rock', I hope to ask them these questions. At the same time, *MOMENTUM #3* is about how we Europeans think and feel about or deal with these newcomers. I am especially interested in the way we 'look' at them. How are they (re)presented in the media? What are the consequences of these representational modes? What kind of discourse is becoming *common sense*? And what is the impact of this visual economy on the lives of these people? The whole project was initiated to counteract this negative discourse, generated by the mainstream media and right wing, populist politicians. I want to deconstruct the stereotypical and negative way of thinking about refugees in order to undo this process of de-humanization. When you talk with these people in the refugee camps or at Le Petit-Chateau, they will tell you how they are not treated as humans but as a number in a big bureaucratic registration system. They are reduced to files containing fingerprints, iris-scans and pictures. The biometry of the foreigner. With the help of my 'rock', I am trying to look what is 'behind' this file number.

What is the role of the camera obscura in your project?

F.B.: I can document and portray people and places that don't get any visibility in the mainstream media. The rock, a fake rock that contains the *camera obscura*, is actually the mediator between me and the people I talk to. It is an alibi to start a conversation. It is not me, but the rock that invites people to have a talk. It is a quest to encounter other people in a very natural and spontaneous way. I always invite people to watch during the whole process of creating: from the moment I take the picture until the development of the pictures. I show them around in the dark room and we can have a talk about the journey they made to end up in Le Petit-Chateau. It is fascinating to observe that the rough journey they have made to end up in these centers, is also represented by the type of pictures I make with the *camera obscura*: they are blurry and agitated, just as the dangerous trip they have gone through. Their gaze is opaque. The picture made by the *camera obscura* is really an imprint of their specific reality at that time. Especially because the process of making the picture takes a couple of minutes. Reality really needs some time to mark itself on the paper.

The camera obscura is not only a rock but also miniature-cave. What is the status of the cave in your UN-HOME / MOVING STONES – MOMENTUM #3?

F.B.: The cave has a liminal dimension. It is an in-between space. A space between two different realities: the underground and 'our reality'. The irrational versus the rational. To me the refugee camps are also liminal spaces. It is a non-place in which you are stuck and from which you can't participate in the world around you. Le Petit-Chateau is almost like a hole in a city. A hole through which you can access the city of Brussels, but have to wait before you can really 'enter' it. It is a waiting room before you can start your new life. Our daily life-reality is what they see everyday when they look out of their window, but in which they cannot participate.

And of course, you have Plato's allegory of the cave that is part of *MOMENTUM #3*. What kind of reality do we take for granted? Do we perceive reality or only flickering fragments of reality? What kind of image or idea does a refugee have when he is fleeing to Belgium? What kind of stories were told to him? What are the stories that make people go so crazy that they enter a small plastic boat? Can I, as a refugee, trust Filip Berte, a guy who calls himself an artist? These are the questions I want to address.

You started your project in Switzerland, in a refugee centre in Vallorbe. What made this place so special and in what is it different to Brussels?

F.B.: Vallorbe is a small village on the French-Swiss border. The building where the refugees are sheltered, used to be a very luxurious hotel. The village was one of the stops of the Orient Express. Because of the success of the Orient Express, Vallorbe grew exponentially, demographically and economically. Tourism boomed and the local

people loved it when foreigners came to visit their city. During the Cold War, the hotel was transformed to military base where the soldiers were lodged to protect the Swiss borders. Because of this transformation, the relation of the building with the city completely changed. Now the building has an architectural dramaturgy that confirms the suspicion of the inhabitants of the city towards the newcomers who stay there. It is also the case of Le Petit-Chateau. It looks like a prison. When you enter, you have to show your papers, you can't bring in any alcohol and you are constantly being monitored by cameras.

To me, the transformation of the hotel in Vallorbe is also representative and symptomatic for the situation where the European Union and the European project is in right now. The hotel that became a prison is a painful metaphor for Europe. Openness, hospitality and solidarity are replaced by repression, control and suspicion. But I cherish a strong belief and hope for the future because you also have places that deal in positive ways with these newcomers. For example, the small village Scherpenheuvel, a place that is well known in Belgium as a pilgrimage. There was a lot of protest from the local community when the government decided to shelter 200 refugees in an empty building that dwindled during the years. With the help of an NGO, the refugees renovated the place and cleaned up the garden. For the community, this was the perfect occasion to meet these refugees and talk with them. The NGO managed to connect these two groups. From that moment, the local community invited the refugees for parties or concerts. Making connections, setting up encounters, and getting rid of the *a priori*s we have when we meet new people, are also what I want to manage with *MOMENTUM #3*.

concept, development Filip Berte | **co-production** workspacebrussels | **with the support of** ARC Artist Residency, slotstraat 17, stad Diest, Fedasil (Brussels)

Kaaitheater is supported by

